

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1 : Η οικονομία στην Κατοχή

[1]

Το κατοχικό χαρτονόμισμα του 1942

Το πεντοχίλιο του 1942 είχε φτιαχτεί σε σχέδια ενός νέου χαρακτήρα, του Αλέξανδρου Κορογιαννάκη, Ο Κορογιαννάκης είχε τάση προς το ηρωικό και το μνημειώδες –εικόνες της ανθρώπινης μορφής που εξευγενίζεται από τη δουλειά–, στο ιδεολογικά διαφορούμενο εκείνο κλασικίζον ύφος που υιοθετούσαν πολλοί καλλιτέχνες της δεκαετίας του '30, από τον Πικάσο ως τον Μάριο Σιρόνι ή τον Καρά στη φασιστική Ιταλία.

Mark Mazower, *Στην Ελλάδα του Χίτλερ / Η εμπειρία της Κατοχής*, εκδ. Αλεξάνδρεια, 1994, σσ 90 – 91.

[2]

Ο πληθωρισμός

A

Τον Ιούνιο του 1941 κυκλοφορούσαν 24 εκατομμύρια δραχμές.

Τον Ιούνιο του 1942 κυκλοφορούσαν 109,8 εκατομμύρια δραχμές.

Τον Ιούνιο του 1941 η τιμή του ψωμιού –η επίσημη τιμή– ήταν 70 δραχμές, του σαπουνιού 65 δραχμές, των ξερών φασολιών 90 δραχμές.

Τον Ιούνιο του 1942 η τιμή του ψωμιού ήταν 2350 δραχμές, του σαπουνιού 3100 δραχμές, των ξερών φασολιών 2900 δραχμές.

Mark Mazower, *Στην Ελλάδα του Χίτλερ / Η εμπειρία της Κατοχής*, εκδ. Αλεξάνδρεια, 1994, σσ 90 – 91.

B

Μία οκά ψωμί, που το 1941 στοίχιζε 10 δραχμές, έφτασε τον Σεπτέμβριο του 1944 να πωλείται 153 εκατομμύρια. Αυτό σημαίνει ότι τα είδη πρώτης ανάγκης ανέβηκαν 50.000 φορές ενώ οι μισθοί μόνο 2.000 φορές. Οι μισθοί (που μόλις επαρκούσαν για τρεις οκάδες λάδι ή έξι οκάδες ψωμί) ορίζονταν από επιτροπή, για να ανταποκρίνονται κατά το δυνατόν στις συνεχείς αυξήσεις των ειδών διατροφής. Το κόστος ζωής, με βάση το έτος 1940, διπλασιάστηκε το πρώτο εξάμηνο της Κατοχής. Τον Οκτώβριο του 1943 ήταν 335 φορές μεγαλύτερο του προπολεμικού, τον Δεκέμβριο του 1943 828, και τον τελευταίο μήνα της Κατοχής, τον Οκτώβριο του 1944, είχε φτάσει σε ιλιγγιώδη επίπεδα.

Η χρυσή λίρα, που έμενε στην αναλογία με τη δραχμή στο 1 προς 375 πριν τον πόλεμο, έφτασε στο 1 προς 600.000 για μεγάλο διάστημα του πολέμου. Έχει υπολογισθεί ότι εξαιτίας του πληθωρισμού η συνολική ζημιά που υπέστη η χώρα ως την 1η Οκτωβρίου του 1944 έφτανε τις 27.452.262 χρυσές λίρες.

Από το άρθρο του Γιώργου Ζαβάκου, *Η πείνα στην Ελλάδα της Κατοχής* [www.istoria.gr/oct03/content04.htm].

Γ

«Σε πολλά μέρη της χώρας το χρήμα δεν αποτελούσε πια αξιόπιστο μέτρο αξίας. Στο Βόλο ο κόσμος μετρούσε σε τσιγάρα, στα βουνά σε ελαιόλαδο, στους κάμπους σε σιτάρι. Από τότε που ο Ερυθρός Σταυρός άρχισε να διανέμει χάπια κινίνου στις περιοχές της κεντρικής Ελλάδας που υπέφεραν από ελονοσία, άρχισαν κι αυτά να κυκλοφορούν σαν νόμισμα, πολύ ακριβό πια για κατάποση. Στις αμοιβές που δημοσίευσε τον Ιούνιο του 1942 ο Ιατρικός Σύλλογος της Χίου δεν έκανε καν τον

κόπο να αναφερθεί στο χρήμα: «1 **οκά**¹ σιτηρά, λάδι ή όσπρια για ένα ραντεβού στο γιατρείο για θεραπεία στο σπίτι του ασθενούς, 1,5 οκά αν μένει μέσα στην πόλη της Χίου, 2 οκάδες αν μένει έξω».

Mark Mazower, *Στην Ελλάδα του Χίτλερ / Η εμπειρία της Κατοχής*, εκδ. Αλεξάνδρεια, 1994, σσ 90 – 91.

[3]

Γιώργος Μαυρουδής, *Ημερολόγιο της πείνας*

Αθήνα 12 Νοεμβρίου 1941

«Τα τρόφιμα εξαφανίζονται. Η αξία της δραχμής πέφτει, εξευτελίζεται με γρήγορο ρυθμό. Η κυβέρνηση αντιδρά, ρίχνοντας στην κυκλοφορία καινούργιο πληθωρικό χαρτονόμισμα.

Το λάδι 1400 δραχμές η οκά. Τα φασόλια 1200, τα μακαρόνια 1000, τα λαχανικά γύρω στις 180. Ο μισθός του δημοσίου υπαλλήλου με βαθμό γραμματέα Β', δραχμές 4500 και το εργατικό μεροκάματο κάπου 150 -180 δραχμές».

Αθήνα 9 Δεκεμβρίου 1941

«Ξεπουλιούνται τα πάντα. Χρυσάφια, δαχτυλίδια, σκουλαρίκια, οικογενειακά ενθύμια, χαλκώματα. Κάποιος γνωστός μου αντάλλαξε ένα δαχτυλίδι μ' ένα σακί μπομποτάλευρο. Καθημερινά φιγουράρουν στις εφημερίδες σχετικές αγγελίες: «Αγοράζομεν κοσμήματα». Η Άννα κι ο Μανώλης πούλησαν τις βέρες τους για τρεις οκάδες ρύζι. Κι εμείς για λίγες οκάδες καλαμπόκι και δυο οκάδες λάδι δώσαμε δυο οικογενειακά φυλαχτά...».

Αθήνα 15 Δεκεμβρίου 1941

«Το ψωμί του δελτίου, ένα τόσο δα κομματάκι πετρωμένη κίτρινη λάσπη. Βαρύ, μολύβι. Η τιμή του λαδιού 2200, το αλεύρι 1500 δραχμές. Σε ανάλογες τιμές έφτασαν και τ' άλλα τρόφιμα. Με τον εξευτελισμό της δραχμής, μισθοί και μεροκάματα εξανεμίζονται όλο και περισσότερο».

Ιστορία της Αντίστασης 1940-1945, εκδόσεις Αυλός, τόμος 1, σσ. 317-318.

Ερωτήσεις

1. Τι απεικονίζει το χαρτονόμισμα του 1942 και στις δυο όψεις του; Ποιο μήνυμα θέλει να προβάλει μέσα από τα σύμβολα των εικόνων για την κοινωνία και την οικονομία της κατοχικής Ελλάδας;
2. Μελετήστε τις πηγές [2], [3]. Ποια εικόνα δίνουν για την οικονομία της κατοχικής Ελλάδας;

¹ Η **οκά**, [λέξη που παράγεται απ' την τουρκική *OKKA*], ήταν παλαιά μονάδα βάρους που ίσχυε στην Ελλάδα ως την 1η Απριλίου 1959, όταν καθιερώθηκε, απ' το Διεθνές Σύστημα Μονάδων, το κιλό ή χιλιόγραμμο βάρους.

Υποδιαιρείται σε 400 δράμια και σε αναλογία με το κιλό η οκά είναι βαρύτερη απ' αυτό και ισούται με 1282 γραμμάρια. Το κιλό είναι ίσο με 312,5 δράμια έναντι των 400 της οκάς.

3. Διερευνήστε τώρα σε ένα κείμενο τη σχέση που έχει το μήνυμα που προβάλλει το χαρτονόμισμα του 1942 με την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα της κατοχικής Ελλάδας, όπως αυτή περιγράφεται στις πηγές [2], [3]. Δώστε σ' αυτό το κείμενο έναν τίτλο που να ταιριάζει με το περιεχόμενό του.